

Tjänsteutlåtande
Utfärdat 2023-12-18
Diarienummer N160-2022/23

Handläggare: Martin Lensell, Simon Cederholm
martin.lensell@aldrevardomsorg.goteborg.se

Svar på remiss från socialdepartementet - Utredning om författningsberedskap inför framtida pandemier (SOU 2023:56)

Förslag till beslut

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden:

1. tar inte ställning till remissens förslag om införande av extraordinär smittskyddsåtgärd med hänvisning till synpunkter i förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.
3. förklarar beslutet omedelbart justerat.

Sammanfattning

Förslagen och bedömningarna i betänkandet *Utredning om befattningsberedskap inför framtida pandemier (SOU 2023:56)* rör extraordinär smittskyddsåtgärd i smittskyddslagen samt smittbärarpenning. Stadsledningskontoret avser att endast bereda Göteborgs Stads remissvar i den del som handlar om extraordinär smittskyddsåtgärd i smittskyddslagen.

Förvaltningen ser utmaningar med ett införande av föreslagen extraordinär smittskyddsåtgärd i dess befintliga form och föreslår därför att nämnden översänder tjänsteutlåtandet som yttrande till kommunstyrelsen utan att ta ställning i frågan.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Att införa extraordinär smittskyddsåtgärd innebär att personer enligt beslut från smittskyddsläkare kan flyttas från sina lägenheter på vård- och omsorgsboende till annan enhet eller annat vård- och omsorgsboende. Den enskildes ordinarie lägenheten kan inte beläggas av annan då det är den enskildes bostad. Därmed beläggs två platser av en och samma person vilket innebär att platsbeståndet inom den kommunala regin behöver utökas. Det leder även till en ökad administration för boendena. Utifrån detta ser förvaltningen att förslaget om extraordinär smittskyddsåtgärd leder till en ökad kostnad för kommunen.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Ett beslut om extraordinär smittskyddsåtgärd gentemot en enskild innebär att den enskildes rätt till självbestämmande inskränks. En avvägning behöver alltid ske mellan inskränkningen i rätten till självbestämmande och den eventuella nyttan av den föreslagna åtgärden. Det finns många sätt att arbeta med smittkontroll som innebär mindre ingripande medel och ett större mått av delaktighet och självbestämmande. Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen förhåller sig tveksam till om nyttan väger upp för inskränkningen av rätten till självbestämmande i samband med föreslagen extraordinär smittskyddsåtgärd. För att kunna ta ställning till detta bedömer förvaltningen att arbetssätt behöver konkretiseras vad gäller lagförslaget om extraordinär smittskyddsåtgärd. Till detta behöver det även bli tydligare hur kommun och region ska samverka i dessa ärenden. Detta inte minst för att berörda personer ska uppleva en tydlighet och en rättssäker hantering av sitt ärende.

Samverkan

Information ges i förvaltningsövergripande samverkansgrupp (FSG) den 24 januari 2024.

Bilagor

1. SLK Remissiv SOU 2023:56
2. Remissiv Utredningen om författningsberedskap inför framtida pandemier
3. Några smittskyddsfrågor inom socialtjänsten och socialförsäkringen, Slutbetänkande av utredningen om författningsberedskap inför framtida pandemier, SOU 2023:56

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Stadsledningskontoret har remitterat slutbetänkande av *Utredning om befattningsberedskap inför framtida pandemier (SOU 2023:56)* och de delar i betänkandet som rör extraordinär smittskyddsåtgärd i smittskyddslagen till nämnden. Svar på remiss ska överlämnas till stadsledningskontoret senast den 31 januari 2024.

Beskrivning av ärendet

Utredning om författningsberedskap inför framtida pandemier (SOU 2023:56) behandlar dels en ändring i smittskyddslagen, samt dels en reflektion och bedömning gällande smittbärappenning.

Remissmissivet har endast fokus på den delen i utredningen som gäller en lagändring i smittskyddslagen. Den föreslagna lagändringen innebär att det ska finnas en möjlighet att vid särskilda omständigheter fatta beslut om att flytta en person som bor i ett vård- och omsorgsboende till en annan lägenhet eller rum i ett annat vård- och omsorgsboende. Detta ska då kunna verkställas mot den enskildes vilja. Beslutet om denna extraordinära smittskyddsåtgärd fattas av smittskyddsläkare men utförandet ansvarar huvudman för vård- och omsorgsboendet för.

Utredningen (SOU 2023:56) framhåller att denna typ av insats underlättar kohortvård och är ett bättre sätt att begränsa smittspridning än exempelvis isolering. Utredningens författare fastslår att isolering och karantän är åtgärder som är svåra att anpassa till den typen av boende som vård- och omsorgsboende är. Utredningen gör ingen ingående analys av hur denna lag i praktiken påverkar kommunernas budget. Det lämnas öppet hur kommunerna väljer att ha sin beredskap för att kunna verkställa ett beslut om att flytta en person till annat boende. I förslaget till ny lag finns det inget om att begränsa möjligheten till andra typer av insatser och åtgärder.

Förvaltningens bedömning

Förslaget som presenteras i utredningen innebär att en enskild som bor på ett vård- och omsorgsboende ska kunna flyttas från sin bostad mot sin vilja och placeras på annat vård- och omsorgsboende. Även om beslutet fattas av smittskyddsläkare blir utförandet av flytten en fråga för medarbetare på kommunens boende. Det behöver tydliggöras hur omsorgspersonal ska förhålla sig till om den enskilde avviker eller vill avvika från avdelningen som hen mot sitt samtycke placerats på och i vilken utsträckning regionen och polisen kan stötta upp i ett sådant läge. Vidare kan förvaltningen se en problematik med om en person väljer att avsluta sitt beslut om boendeinsats och vad det kommer innebära för den enskilde om hen blivit flyttad enligt ett beslut om en extraordinär skyddsåtgärd.

Mot bakgrund av coronapandemin bedömer förvaltningen det som svårt att fullt ut planera utefter vilken typ av smittspridning som kan komma att bli aktuell i framtiden. Förvaltningen bedömer att smittskyddsåtgärder behöver kunna göras snabbt och verkningsfullt, samt att de alltid måste ställas i relation till eventuell inskränkning av enskildas grundläggande rättigheter.

Åtgärder behöver också ställas i relation till hur den aktuella pandemin utvecklas, hur den smittar, hur farlig den är och för vem. Detta till trots finns det redan idag stora möjligheter att begränsa smitta inom ramen för gällande lagstiftning samt metoder och arbetssätt som utvecklats under coronapandemin, vilka beskrivs nedan.

- Folkhälsomyndighetens rekommendationer behöver redan från början följa den princip att medarbetare på de boendeformer som beskrivs i utredningen ska ha omfattade skyddsutrustning för att sedan efter hand ta ny ställning till om det behövs mindre. Under coronapandemin var strategin snarare tvärtom. Smittskyddet och folkhälsomyndigheten behöver ge starkare och tydligare rekommendationer vid nya och rådande pandemier.
- Vid smitta ska inga nya hyresgäster flytta in på vård- och omsorgsboende. Detta bör gälla vid ny pandemi.
- Enligt empirisk erfarenhet från förvaltningens verksamheter var det, så som det beskrivs i SOU 2023:56, svårt att begränsa personer med kognitiv svikt och som har ett beteende att röra sig mycket på enheten. Under coronapandemin kunde dock förvaltningens verksamheter vittna om att smittspridningen minskades radikalt genom att de som inte var rörliga stannade inne på sina rum i upp till 7 dagar. Förvaltningens verksamheter behöver föra en diskussion med den enskilde och närstående för att på frivillig basis även begränsa kontakter med utomstående under en pågående pandemi.
- Besöksrestriktioner ska snabbt gå att besluta om vid ny pandemi. Omfattningen av dessa restriktioner ska i första hand gälla andra professionella, så som vaktmästare, tandhygienist, fotvård med flera. Det kan även bli aktuellt med besöksrestriktioner mot anhöriga. Man behöver då försöka bereda möjlighet för den enskilde att träffa sina närstående i andra former, exempelvis med särskilt anpassade lokaler, eller att bereda för att träffas i utemiljö och så vidare. Så som det beskrivs i utredningen ska besöksrestriktioner införas i ett tidigt skede och under en kortare period. Det behöver följas upp noggrant och inte förlängas mer än nödvändigt, på grund av risken att inskränka den enskildes grundläggande rättigheter. För besöksrestriktioner behövs eventuellt nytt lagstöd eller förändring i gällande lagstiftning. Utöver besöksrestriktioner behöver verksamheterna föra en diskussion med den enskilde och närstående för att även på frivillig basis begränsa kontakter med utomstående under en pågående pandemi.
- Provtagning är en viktig del i att begränsa smitta. Det finns redan lagstöd inom smittskyddslagen för att genomföra provtagning även i de fall den enskilde motsätter sig det.

Utifrån en ekonomisk aspekt kan förvaltningen konstatera att den extraordinära smittskyddsåtgärden skulle innebära en ökad kostnad för kommunen. Detta då den enskildes ordinarie bostad inte kan beläggas av någon annan under den tid personen vistas på en annan avdelning eller enhet. Bostaden kan inte anses vara en disponibel boendeplats för någon annan då det är den enskildes hem. Att tvångsförflytta en person till en annan enhet eller avdelning innebär därmed att personen som flyttas belägger två platser. Till detta kommer även ett ökat behov av personalresurser i och med administration och utförande av flyttar fram och tillbaka.

Sammantaget ser förvaltningen utmaningar med ett införande av en extraordinär smittskyddsåtgärd både utifrån ett socialt- och ekonomiskt perspektiv så som beskrivits ovan. Som förslaget i dagsläget är utformat är det för otydligt hur ansvarsfördelning mellan kommun och region i praktiken ska se ut. Det behöver också tydliggöras hur den

kommunala omsorgspersonalen ska agera i relation till det tvång som en extraordinär åtgärd innebär.

Sammanfattningsvis kan förvaltningen i dagsläget inte ta ställning i fråga om extraordinär smittskyddsåtgärd behöver införas, då det fortfarande finns frågetecken att reda ut.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen

Simon Cederholm
Avdelningschef

Babbs Edberg
Förvaltningsdirektör